

Adviesbrief ‘Goed burgerschap’

Over hoe de gemeente Rotterdam goed burgerschap kan beïnvloeden.

Juli 2018

Aanleiding

Alle Rotterdammers hebben weleens te maken met vormen van ‘slecht burgerschap’ welke ergernissen veroorzaken. Onbegrip en respectloos gedrag zijn daarin belangrijke aspecten. Het Burgerpanel vraagt zich af wat het goede burgerschap kan bevorderen en in hoeverre de gemeente daarin een rol kan spelen.

Waar hebben we het over?

Citaat: “Burgerschap is de manier waarop mensen deelnemen aan de maatschappij. In Nederland is dat met respect voor elkaar, voor de democratie en de rechtstaat en voor de vrijheden die iedereen heeft. Die gemeenschappelijke waarden zijn van belang om met allerlei verschillende mensen vreedzaam samen te leven.” (bron: brief OCW i.v.m. Nieuwe wet als kompas voor burgerschapsonderwijs 5-6-2018)

In dit advies evalueren we wat Rotterdammers zoal onder burgerschap verstaan en formuleren we een advies over de mogelijkheden van de gemeente in deze.

Wat de Rotterdammers ons vertelden

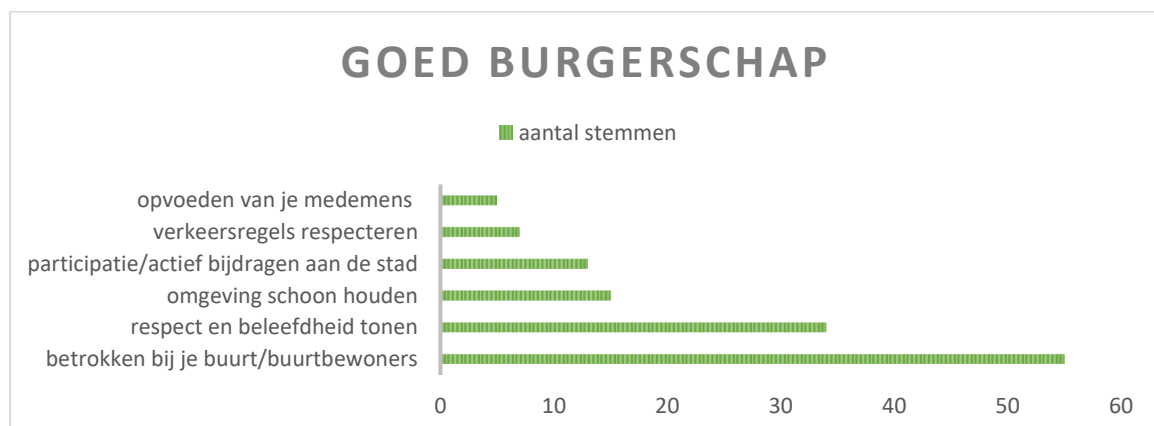
Uit onze enquête onder onze ‘Vrienden van het Burgerpanel’ hebben we een beeld gekregen wat zij onder goed burgerschap verstaan. Er wordt in hun antwoorden onderscheid gemaakt tussen gedrag en houding.

Gedrag

Bij ‘Gedrag’ worden vooral voorbeelden gegeven van ‘geen goed burgerschap’ - ook wel genoemd ‘asociaal gedrag’ - in levendige bewoordingen genoemd: ‘dumpen, vuil, rotzooi, laten slingeren, troep, hondenuitwerpselen’. Anderzijds worden in het cluster voorbeelden van ‘dagelijkse omgang’ zowel goed als slecht burgerschap genoemd. Goed burgerschap in dat opzicht is ‘zorg, groeten, helpen’. Ook hier is de omschrijving van de ‘slechte’ voorbeelden bloemrijker: ‘schelden, spugen, uit verveling misdaden uitvoeren, huftergedrag’.

Houding

Bij ‘Houding’ worden als voorbeelden bij ‘goed burgerschap’ genoemd zaken als: ‘betrokkenheid, respect, verdraagzaamheid, gemeenschapszin, actief meedenken voor Rotterdam’. Voorbeelden van slecht burgerschap qua houding zijn ‘discriminatie, onverschilligheid, niet inburgeren, polarisatie, desinteresse in de stad waar je woont’. Zowel kwantitatief als kwalitatief – diversiteit van antwoorden – lijkt het cluster ‘gedrag’ meer op de voorgrond te treden dan ‘houding’ als je Rotterdammers naar burgerschap vraagt.

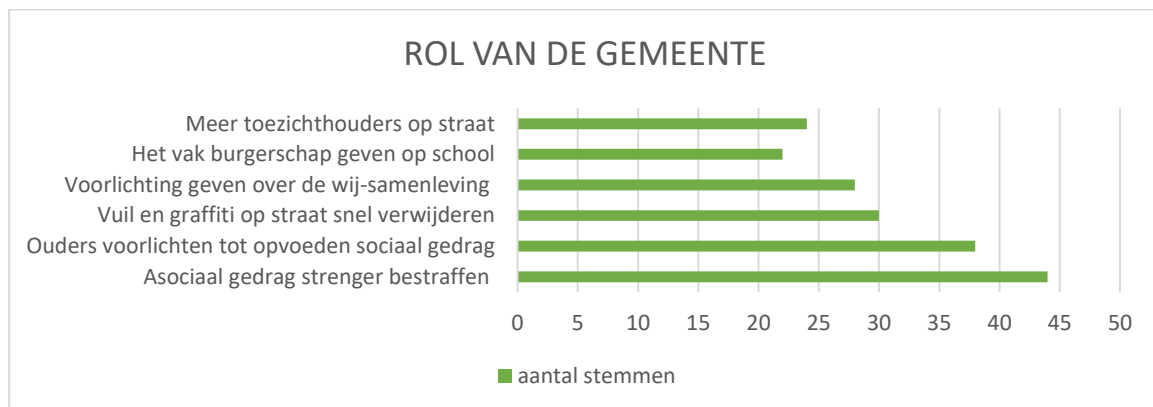

Rol van de gemeente

We vroegen onze vrienden welke rol zij zien weggelegd voor de gemeente om goed burgerschap te bevorderen. Een aantal zaken die genoemd worden en waar de gemeente invloed op heeft, zijn:

- wijkgerichte activiteiten en de bejegening door autoriteit en politie
- goed voorbeeld geven: ambtenaren leggen een eed af waarmee je dienstbaarheid aan de samenleving belooft
- voorlichting over en handhaving van de regels
- wijkpolitie
- 'Huizen van de Wijk'

Veel Rotterdammers noemen ook factoren waar de gemeentelijke overheid direct of indirect invloed op kan uitoefenen, zoals de opvoeding door ouders, of de stimulerende werking van scholen en sport(verenigingen). Het stimuleren, faciliteren en uitdragen van het concept 'burgerschap' kan en moet op veel manieren en dat zou de individuele Rotterdammer aanwijsbaar steunen om het in zijn/haar dagelijkse gedrag toe te passen en vol te houden.

Het Burgerpanel concludeert:

De definitie 'Goed burgerschap' is niet eenduidig voor iedereen. Iedereen lijkt er een eigen invulling aan te geven. Het Burgerpanel gaat uit van de volgende omschrijving: Gedraag je zo dat de ander geen last van jouw gedrag ondervindt en beter nog, gedraag je zo dat je de ander op weg helpt met jouw gedrag. Een respectvolle betrokken houding, die vooral tot uiting komt in het nalaten van 'aantasting' van de openbare ruimte.

De tweede vraag die wij ons stelden, was: welke rol heeft de gemeente als het gaat om beïnvloeden van goed burgerschap?

In de beleidsvoornemens en voorlichtingscampagnes die zich – meestal zijdelings – op burgerschap richten, zou de gemeente duidelijker kunnen maken welke waarde, welke houding, welk gedrag daarbij precies centraal staat. Geef daarom een aantal goede voorbeelden van 'Goed burgerschap' op diverse terreinen zoals vuilafhandeling, belasting betalen, stemmen, verkeersgedrag etc. Het Burgerpanel kan gevraagd worden hier suggesties voor doen om deze te vertalen naar gemeentelijk beleid.

Wij adviseren de gemeente te werken met een themagerichte aanpak en daarmee aandacht te vragen door voorbeelden van goed burgerschap te geven aan de burger. Pas dit thema, bijvoorbeeld 'afval op straat' toe per wijk. Bekijk wat welke wijk nodig heeft op dit vlak. Ondersteun de wijken waarbij het thema slecht presteert met meer inzet en middelen dan bij de wijken waar dit thema al redelijk op orde is. De themagerichte aanpak zou een aantal weken intensief gelanceerd moeten worden voordat er tijd en ruimte is om een nieuw thema, bijvoorbeeld 'zorg voor je burens', te introduceren in de wijk.

Adviezen:

1. **Intensiveer de aanpak van asociaal gedrag op straat.** We denken niet zozeer aan meer en strengere straffen, maar wel aan een intensievere aanpak. Meer toezichhouders en meer ogen op straat; spreek burgers aan op niet toelaatbaar gedrag, niet 1 keer, maar als het moet 10 keer.
2. **Zorg voor een stads-brede voorlichtingscampagne per thema.** Opvoeden en de verantwoordelijkheid van het opvoeden staan hierin centraal. Maak daarbij ook gebruik van de scholen waar het vak Burgerschap een belangrijkere plaats in het curriculum gaat krijgen.
3. **Geef het goede voorbeeld.** Blijf als gemeente het goede voorbeeld geven. Dat doet de gemeente bijvoorbeeld al erg goed bij grote evenementen of incidenten. Vuil en rommel wordt direct opgeruimd. Maar blijf ook letten op gedrag en houding van de ambtenaren die in contact staan met de burger.
4. **Werk samen met scholen aan het vak burgerschap en/of de wij-samenleving.** Betrek scholen in de voorlichtingscampagne per thema, ontwikkel een lesmateriaal dat aansluit bij de thema's en verschillende doelgroepen. Zowel voor het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs. Jong geleerd is oud gedaan.
5. **Ontwikkel verder op gedragsbeïnvloeding (nudging).** Vanuit de Roteb hebben wij begrepen dat zij werken aan beïnvloeding van gewenst gedrag, zonder mensen daarbij in hun vrijheden te beperken. Het doel is gedrag (licht) bij te sturen, waarbij het gaat om onderbewust gemaakte keuzes. Het Burgerpanel gelooft in nudging, maar het moet een toevoeging zijn op het totale plan goed burgerschap te beïnvloeden.

Stof tot nadenken...

Het kan politici en beleidsmakers opvallen dat Rotterdammers bij 'burgerschap' nauwelijks denken aan de meer abstracte noties die er ook mee verband houden, zoals belasting (moeten) betalen en naar de stembus (mogen) gaan. Dat dit voor burgers zelf niet op de voorgrond staat, niet gethematiseerd wordt, kan wijzen op een ervaren vanzelfsprekendheid. Voor de gemeentelijke overheid kan dat een kans zijn, namelijk om de impliciete gedeelde fundamentele waarden expliciet te maken bij de inzet van instrumenten om het gedrag en de houding van mensen richting 'goed burgerschap' te versterken.

Met andere woorden: kennelijk vinden Rotterdammers het vanzelfsprekend om (in de gegeven voorbeelden) belasting te betalen en stemrecht te hebben, dus in voorlichting of stimuleringsmaatregelen kan de gemeente daarop wijzen. Hetzelfde kan gelden voor actievere ingrepen die de gemeente kan plegen, bijvoorbeeld in het lesprogramma op scholen, subsidievoorwaarden, inzet van handhavers.